

Z A K O N O ORGANSKOJ PROIZVODNJI HRANE

I OPŠTE ODREDBE

Primjena zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se proizvodnja hrane metodama organske proizvodnje (u daljem tekstu: organska poljoprivreda). Zakon se primjenjuje na sledeće proizvode, koji nose ili je namjera da nose, oznake koje ukazuju na metode organske proizvodnje:

a. neprerađene poljoprivredne biljne proizvode, i neprerađene proizvode stočarstva, uz ograničenje da su zadovoljeni principi proizvodnje i specifična inspekcijska pravila za sve ove proizvode, koja su sadržana u posebnom pravilniku;

b. proizvode koji su namjenjeni za ljudsku potrošnju, čiju srž čine jedan ili više sastavnih dijelova biljnog porijekla;

v. proizvode namjenjene za ljudsku potrošnju, koji sadrže sastavne dijelove životinjskog porijekla a koji zadovoljavaju uslove navedene u tački a. ovog člana;

g. prehrambene proizvode, čiji sastavni dijelovi potiču iz primarne poljoprivredne proizvodnje.

Deklarisanje

Član 2.

Proizvodi iz člana 1. mogu da budu deklarirani kao organski ako su proizvedeni ili uveženi, pripremljeni i plasirani na tržištu u skladu sa ovim zakonom i ako posjeduju certifikat tijela za izdavanje certifikata (naziv tijela koje je izdalo certifikat i broj ovog certifikata trebaju da budu obavezno navedeni na deklaraciji za proizvod).

Sledeće oznake i slični izrazi biće korišćeni za deklarisanje organskih proizvoda:

1. Na jezicima kojima se služe konstitutivni narodi, za domaće tržište: organski proizvodi.

2. Na uvoznim proizvodima (i za domaće proizvode namijenjene izvozu) biće korišćeni izrazi (kao što su: bio, eco) na jezicima zemalja iz kojih proizvodi potiču, ili zemalja u koje se proizvodi izvoze (u skladu sa njihovim propisima):

a. njemački: oekologisch

b. engleski: organic

v. francuski: biologique

g. italijanski: biologico

d. holandski: biologisch itd.

Uvozni organski proizvod mora da nosi deklaraciju i na jezicima kojima se služe konstitutivni narodi, prema propisima Republike Srpske za uvozne proizvode.

Sadržaj izvozne deklaracije na pakovanju organskog proizvoda utvrđuje organizacija (tijelo) ovlašćeno za izdavanje certifikata za taj izvozni proizvod.

Proizvodi koji ne udovoljavaju, po svim elementima, zahtjevima ovog zakona ne mogu da nose deklaraciju navedenu u stavu jedan ovog člana.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (u daljem tekstu: Ministarstvo nadležno za poljoprivredu) može da odredi trgovačku marku, koja može da se na dobrovoljnoj osnovi koristi za deklarisanje proizvoda koji udovoljavaju uslovima ovog zakona a koji su proizvedeni u Republici Srpskoj.

Deklaracija, reklamni materijal ili komercijalna dokumenta za proizvode koji nisu proizvedeni u skladu sa ovim zakonom, koji ne posjeduju certifikat za organske proizvode, ne smiju ni da sugerišu da su proizvodi, njihovi sastavni dijelovi i primjese, ili krma proizvodni kao organski proizvodi (bez prava korišćenja i skraćenica: bio, eko itd.).

Deklarisanje proizvoda kao organskog može da bude korišćeno ako priloženi certifikat potvrđuje da su ispunjeni uslovi utvrđeni za proizvodnju, pripremanje proizvoda i za prodaju (ili izvoz) organskih proizvoda. Isto se odnosi i na organske proizvode iz uvoza.

Trgovačka marka, sa naznakama usklađenim sa stavom 2. i stavom 6. ovog člana, može da bude korišćena ako je proizvod proizveden u skladu sa ovim zakonom.

Proizvodi iz stava 1. ovog člana treba da budu deklarirani na način da datum i mjesto proizvodnje (prerade i pakovanja itd.) mogu da budu lako utvrđeni. Takvo deklarisanje treba da omogućí proizvođaču da navede sirovine koje su korišćene za predmetni proizvod. Registrovani proizvođač može da dizajnira, na odgovarajući način, predmetno deklarisanje.

Deklarisanje voća i povrća je izuzetak. Informacija o datumu i mjestu proizvodnje treba da bude navedena i na otpremnom dokumentu i treba da prati isporuke voća i povrća.

Principi organske proizvodnje i pripremanja proizvoda

Član 3.

Proizvodnja i pripremanje organskih proizvoda podliježe sljedećim principima:

- a. prirodni ciklusi i prerada su uslovljeni,
- b. korišćenje sintetičkih agrohemikalija i primjesa nije dozvoljeno,
- v. genetički izmjenjeni organizmi i njihovi sekundarni proizvodi se ne smiju da koriste u organskoj proizvodnji i preradi. Tijela za izdavanje certifikata treba da ustroje standarde i da ulože sve napore, uključujući uvođenje striktno uvedene dokumentacije, radi osiguranja da organizmi genetičkog inženjeringa ili njihovi proizvodi nisu korišćeni u organskoj proizvodnji i preradi,
- g. proizvodi ne smiju da budu tretirani jonizirajućim zračenjima. Mogu da budu korišćeni samo neozračeni proizvodi,
- d. broj životinja u organskoj proizvodnji i dobijeno organsko đubrivo moraju da budu usklađeni sa površinama za organsku proizvodnju, u vlasništvu ili pod zakupom,
- đ. uzgoj životinja na organskom gazdinstvu mora da bude usklađen sa zahtjevima ovog zakona i da se stoka hrani stočnom hranom proizvedenom u skladu sa ovim zakonom.

Definicije

Član 4.

Objašnjenja za neke definicije, koje se koriste u ovoj zakonskoj regulativi:

1. "aditiv" supstanca koja služi za obogaćivanje, dopunjavanje (kao dodatak), koja može da bude dodata u prehranbeni proizvod radi zadržavanja njegovog kvaliteta, postojanosti, boje,
2. "akvakultura" gajenje riba ili školjki u ribnjacima;
3. «vršilac djelatnosti» označava svako fizičko i pravno lice koje proizvodi, priprema ili uvozi iz trećih zemalja proizvode koji su predmet člana 1. ovog zakona, ili se bavi njihovim robnim prometom;
4. "genetičkiki inženjering" je komplet tehnika iz molekularne biologije (kao što je rekombinovan DNK) čime se genetski materijal: biljni, životinjski, mikroorganizama, ćelija ili drugih bioloških jedinica, može zamjeniti na način ili uz rezultat koji se ne može postići metodama prirodne reprodukcije ili prirodnog rekombinovanja.

5. "deklarisanje" označava sva obavještenja, djelove obavještenja, trgovačke marke, ilustrovane materijale ili simbole na svakom pakovanju, dokumentu, objavi, etiketi, ovratniku ili panou, koji se odnose na proizvod naveden u članu 1., ili koji ove proizvode prate na putu do potrošača;

6. "deterdženti" označavaju substance koje su namjenjene da se koriste za čišćenje proizvoda koji su navedeni u članu 1. tačka a.

7. "zelenišno đubrenje" biljna masa ugrađena u zemljište, sa ciljem njegovog poboljšanja;

8. "konvencionalan-klasičan" označava svaki materijal, proizvodnju ili vršenje prerade koje nije organsko-certifikovano ili koje je na prelazu na organsko,

9. "marketing" označava sakupljanje ili distribuciju radi prodaje, nuđenje radi prodaje, prodaja, isporuku ili plasman na tržištu u bilo kojem obliku;

10. "ozračivanje" (jonizirajuće zračenje) emisija radio-nukleotida visoke energije, sposobnih da izmjene molekularnu strukturu hrane, sa ciljem kontrole mikrobioloških zagađivača, patogena (koji izazivaju bolesti), parazita i štetnika u hrani; konzervisanje hrane ili sprečavanje fizioloških procesa kao što su klijanje ili zrioba;

11. "organska proizvodnja" označavanje proizvoda ratarstva i proizvoda stočarstva, proizvedenih u skladu sa principima organske proizvodnje i pripremanja proizvoda u skladu sa zahtjevima utvrđenim za organsku proizvodnju;

12. "paralelna proizvodnja" označava uporedne djelatnosti koje ostvaruju djelatnici u oblasti organske proizvodnje: proizvođač, rukovalac ili prerađivač - koji uzgajaju, selekcionišu, njeguju, rukuju ili prerađuju dobijene proizvode, koji su certifikovani-organski ili ostali proizvodi. To podrazumjeva proizvodnju koja je (a) neorganska (b) u konverziji (na prelasku na organsku) ili (v) proizvodnju koja je organska, ali nije certifikovana;

13. "plodored" označava praksu naizmjeničnog uzgoja biljnih vrsta ili familija, jednogodišnjih i /ili dvogodišnjih, na specifičnim poljima i po planiranom obrascu ili logičnom nizu, sa ciljem prekida ciklusa korova, bolesti i štetočina i radi poboljšanja plodnosti zemljišta i sadržaja organske materije,

14. "period konverzije-period prelaska na organsku proizvodnju" period tokom kojeg je gazdinstvo koje prelazi na organsku proizvodnju pod nadzorom tijela za izdavanje certifikata, koje kontroliše da li se ovaj prelaz ostvaruje u skladu sa zakonskim standardima i standardima koje je propisalo ovo tijelo. Ova kontrola se vrši tokom cijelog prelaznog perioda, do ispunjenja uslova da proizvodnja dobije certifikate za organsku proizvodnju;

15. "pripremanje" označava: operacije čuvanja i/ili prerade poljoprivrednih proizvoda, uključujući klanje i tranžiranje proizvoda stočarstva, i takođe pakovanje i/ili promjene izvršene deklarisanjem radi prezentovanja organskog proizvodnog metoda za svježe, doradene i/ili prerađene proizvode;

16. «prirodna vlakna» vlakna biljnog ili životinjskog porijekla, koja nisu sintetička;

17. «proizvodi za zaštitu bilja» označavaju proizvode koji se plasiraju na tržište radi korišćenja kao proizvodi za zaštitu bilja, od kojih svaki mora da sadrži aktivnu supstancu u najmanjem procentu utvrđenom ovim zakonom ili posebnim propisom;

18. «proizvodnja» označava operacije koje su ugrađene u proizvodnju poljoprivrednih proizvoda, na način normalne proizvodnje na poljoprivrednim gazdinstvima;

19. «proizvodi» riječ služi za označavanje ratarskih proizvoda i stočarskih proizvoda, i proizvoda prehrane koji su pripremljeni od ovih proizvoda ratarstva i stočarstva;

20. «sastojci» označavaju se substance, uključujući aditive hrani, koji se koriste u pripremanju proizvoda koji su navedeni u napred navedenom članu 1. tačka b., koji se ugrađuju u finalni proizvod;

21. «selekcija» selekcija biljaka ili životinja, radi daljeg razmnožavanja i/ili daljeg razvoja željenih karakteristika u narednim generacijama;

22. pod «sekundarnim produktima genetički izmjenjenih organizama» podrazumjevaju se: substance koje su proizvod genetički izmjenjenih organizama, ali koje ne sadrže genetički izmjenjene organizme;

23. "učesnik u organskom lancu" označava svako fizičko i pravno lice koje proizvodi, priprema ili uvozi iz trećih zemalja, proizvode koji su predmet člana 1. ovog zakona, ili se bavi njihovim robnim prometom.

24. «certifikat» /izdavanje certifikata/ procedura kojom neutralna treća strana izdaje pismeno jamstvo da je jasno identifikovan sistem proizvodnje ili prerade ostvarivan u skladu sa utvrđenim metodama i da ispunjava specifične zahtjeve;

25. «certifikaciona marka» firma, simbol ili logo tijela za izdavanje certifikata, kojom ovo tijelo označava da su proizvodi, za koje se izdaje certifikat, proizvedeni u skladu sa programskim standardima;

26. «certifikacioni program» sistem operativan putem tijela za izdavanje certifikata, sa njegovim vlastitim pravilima, procedurama i menadžmentom, a služi za obavljanje procedure certifikacije.

Metode organske poljoprivrede moraju da budu korišćene u toku cijelog gazdovanja na osnovama organske proizvodnje.

Pod sveukupnosti organske proizvodnje podrazumjevaju se i pridržavanje odgovarajućih zakonskih propisa o: zaštiti prirodnog okruženja, zaštiti i korišćenju poljoprivrednog zemljišta, o zdravlju stoke, o proizvodnji hrane, marketingu itd.

Organska gazdinstva

Član 5.

Pod organskim gazdinstvima podrazumjevaju se primarni proizvođači organske hrane i poljoprivredna gazdinstva koja ostvaruju proizvodnju na ljetnjim pašnjacima, čija proizvodnja se ostvaruje u skladu sa odredbama ovog zakona.

II ZAHTJEVI KOJE TREBA DA ISPUNJAVA ORGANSKA PROIZVODNJA

Član 6.

Osnovni uslovi za zasnivanje organske poljoprivrede su:

1. prostorna izolacija zemljišnih parcela, stočarskih farmi i prerađivačkih pogona od mogućih izvora zagađenja;
2. nezagađeno zemljište, čiji je sadržaj štetnih materija ispod propisanih maksimalno dozvoljenih količina;
3. propisni kvalitet vode za navodnjavanje i za pojenje stoke i minimalna aerozagadenost proizvodnog područja;
4. usklađen razvoj biljne i stočarske proizvodnje.

Princip sveukupnosti organske proizvodnje

Član 7.

Metode organske poljoprivrede moraju da budu korišćene u toku cijelog gazdovanja na osnovama organske proizvodnje.

Pod sveukupnosti organske proizvodnje podrazumjevaju se i pridržavanje odgovarajućih zakonskih propisa o: zaštiti prirodnog okruženja, zaštiti i korišćenju poljoprivrednog zemljišta, o zdravlju stoke, o proizvodnji hrane, marketingu itd.

Prelazak sa tradicionalne na organsku proizvodnju - normalni prelazak

Član 8.

Gazdinstva koja žele da ostvare izmjenu tradicionalne proizvodnje i preorjentišu se na organsku proizvodnju mogu da ostvare taj prelazak tokom perioda od dvije godine. Naredni prvi januar biće uzet kao prvi dan toga prelaska. Period prelaska od dvije godine odnosiće se na ukupne površine na kojima je izvršen predmetni prelazak.

Odredbе ovog zakona treba da budu ispoštovane tokom ovog prelaska.

Na početku prelaska, proizvođač i ovlašćeno tijelo za izdavanje certifikata za organsku proizvodnju zajednički će utvrditi sve mjere koje treba da budu preduzete, radi osiguranja permanentnog poštovanja ovih zakonskih odredbi i da je vršena redovna kontrola tokom ovog prelaznog perioda.

U slučajevima kada tijelo za certifikaciju zahtjeva period od tri ili više godina za dokumentovano dokazano nekorišćenje zabranjenih materijala, zbog posebnih uslova prethodnog korišćenja zemljišta i posebnih ekoloških uslova, certifikacija može da bude izvršena dvanaest mjeseci po isteku ovog uslovljenog perioda nekorišćenja zabranjenih materijala.

Prelazak sa tradicionalne na organsku proizvodnju - u etapama

Član 9.

Ukoliko je normalni prelazak na organsku proizvodnju, iz člana 5., povezan sa neprihvatljivo velikim rizikom, gazdinstva koja proizvode vinsko grožđe, voće, povrće i ukrasno rastinje mogu da ostvare prelazak na organsku proizvodnju u etapama. Ukupno gazdovanje može da bude preorjentisano tokom pet godina.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da odluči da li da dozvoli ovaj prelaz u etapama.

Posebno, sledeći uslovi moraju da budu zadovoljeni:

- a. obavezni plan prelaska treba da sadrži detaljni opis etapa prelaska i rokovnik svih aktivnosti;
- b. izbjegavanje korišćenja bilo kakvih nedozvoljenih agrohemikalija na parcelama za organsku proizvodnju, koje mogu da izazovu zagađivanje;
- v. proizvodna područja treba da budu jasno razgraničena, na različite načine;
- g. za proizvode proizvedene po različitim metodama, posebno se skidaju usjevi i vrši uskladištenje roda;
- d. uzimaju se uzorci svake godine, radi analize o reziduama (ostacima hemikalija) u organski proizvedenim proizvodima;
- ć. zahtjevi propisani posebnim pravilnicima, donesenim na osnovama ovog zakona, trebaju da budu zadovoljeni.

Ako neodložni prelazak stočarske proizvodnje nije prihvatljiv, Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da odobri farmama da prelaz ostvare u etapama, po kategorijama stoke, tokom tri godine.

Ne dozvoljava se paralelna proizvodnja (organska i neorganska):

- a. vrsta (ili sorata) koje nisu jasno razgraničive;
- b. životinja iste kategorije proizvodnje.

Ako se organska proizvodnja ne ostvaruje na cijelom gazdinstvu tijelo za certifikaciju treba da osigura da organski i konvencionalni dio proizvodnje budu odvojeni, i da su cjelovito pod inspekcijskim nadzorom.

Uporedno postojanje dva ili tri oblika proizvodnje: tradicionalne proizvodnje, proizvodnje u konverziji i/ili organskih biljnih ili životinjskih proizvoda dozvoljeno je samo ako je svaka od proizvodnji jasno razgraničena. Radi osiguranja jasnog razgraničenja između organske i tradicionalne proizvodnje, certifikaciono tijelo će da vrši inspekcijski nadzor nad cijelim sistemom (od proizvodnje do konačne prodaje).

Na gazdinstvima na kojima se ostvaruje uporedno i organska i tradicionalna proizvodnja korišćenje organizama genetskog inženjeringa nije dozvoljeno ni u dijelu tradicionalne proizvodnje.

III PROPISI O PROIZVODNJI

Osnovni propisi

Član 10.

Proizvodnja je ostvarena po metodi organske proizvodnje ako su zadovoljeni uslovi iz člana 1 tačka a:

- a) zahtjevi koji se odnose na inspekcijsku proceduru moraju da budu zadovoljeni, kao i detaljna pravila koja se odnose na to;
- b) samo proizvodi koji sadrže supstance popisane u posebnom pravilniku mogu da budu korišćeni kao proizvodi za zaštitu bilja, deterdženti, mineralna đubriva, ili poboljšivači fizičkog stanja zemljišta. Oni mogu da budu korišćeni samo pod specifičnim uslovima i ako je adekvatno korišćenje dozvoljeno u zemlji plasmana proizvoda organske proizvodnje.

Kao odstupanje od tačke b, sjemena koja su tretirana proizvodima koji nisu navedeni u posebnom pravilniku o đubrivima i oplemenjivačima zemljišta i sredstvima za zaštitu bilja i za kontrolu korova, a čija je upotreba (upotreba sjemena) generalno odobrena kod članica Evropske unije, mogu da budu korišćena toliko dugo dokle je korišćenjem takvog sjemena zadovoljan izdavalac certifikata a da pri tome oni nisu mogli da obezbjede na tržištu netretirano sjeme odgovarajuće sorte.

Đubriva i oplemenjivači zemljišta, zaštita bilja i kontrola korova

Član 11.

Proizvodi iz naziva ovog člana, koji nisu odobreni do dana prihvatanja ove regulative, za svrhe navedene u članu 10. tačka b mogu da budu uključeni u spisak po posebnom pravilniku, kojim je utvrđeno da moraju da budu zadovoljeni sledeći uslovi:

- a) ako se koriste za namjene suzbijanja biljnih štetočina ili bolesti:
  - oni su bitni za suzbijanje štetnih organizama ili posebnih bolesti za koje druge biološke, agrotehničke i fizičke alternative ili alternative uzgoja bilja nisu na raspolaganju,
  - uslovi za njihovo korišćenje isključuju bilo kakav direktni kontakt sa sjemenom, usjevom ili proizvodom od usjeva; međutim, u slučaju višegodišnjih usjeva direktni kontakt može da bude primjenjen, ali samo izvan sezone uzgoja jestivih dijelova (voće), čija primjena ne rezultira indirektno prisustvom ostataka proizvoda u jestivim dijelovima, i
  - njeno korišćenje ne rezultira, ili doprinosi, neprihvatljivim ishodima, ili zagađivanjem okruženja;
- b) ako se koriste za đubrenje ili poboljšanje fizičkog stanja zemljišta:
  - oni su bitni za specifične hranljive zahtjeve usjeva ili specifične zahtjeve poboljšanja fizičkog stanja zemljišta, koji ne mogu da budu zadovoljeni primjenama proizvoda iz naziva ovog člana, i

- njihovo korišćenje ne rezultira neprihvatljivim ishodima na okruženju ili doprinosi zagađivanju.

Ako je potrebno, sledeće može da bude uslovljeno za svako đubrivo i oplemenjivač zemljišta, sredstva za zaštitu bilja i sredstva za kontrolu korova (utvrđene posebnim pravilnikom):

- detaljni opis proizvoda,
- uslovi njegovog korišćenja i/ili zahtjevi za njegove sastavne djelove i za rastvorljivost, uzimajući u obzir da se posebno obezbjedi za te proizvode minimalno prisustvo jestivih djelova usjeva u proizvodima za jelo dobijenim od tih usjeva, isto tako minimalni uticaj na okruženje,
- posebno zahtjevi etiketiranja proizvoda navedenih u članu 1, kada su takvi proizvodi dobijeni uz pomoć nekih od proizvoda iz naziva ovog člana.

Izmjene u posebnom pravilniku, koji sadrži spiskove proizvoda iz naziva ovog člana - dopune spiska ili brisanja sa spiska proizvoda koji su navedeni u stavu 1, ili uključivanje ili dopune specifikacija koje su naznačene u stavu 2, biće usvojene na osnovama posebnog propisa Vlade Republike Srpske.

IV BILJNA PROIZVODNJA

Plodnost i biološka aktivnost zemljišta

Član 12.

Plodnost i biološka aktivnost zemljišta treba da budu održavani i, ako je moguće, povećavani. Sa tim ciljem treba da budu preduzimate sledeće mjere:

- a. zemljište treba da bude kultivisano na taj način da to obezbjeđuje samoodrživu proizvodnost na osnovama njegovih fizičkih, hemijskih i bioloških osobinama;
- b. biološka raznovrsnost treba da bude ohrabrivana;
- v. osnova za proizvodnju usjeva u povrtarstvu, ratarstvu i šumarstvu je posvećivanje posebne pažnje strukturi i plodnosti zemljišta i okružujućeg ekosistema i da se obezbjedi raznovrstnost vrsta a da se pri tome gubici u hranivima svedu na minimum;
- g. pri obradi zemljišta zemljišni pokrivač treba da zadovolji uslov da se osigura da će zemljišna erozija i gubici hraniva i biljnih proizvoda biti svedeni na minimum;
- d. intenzitet proizvodnje krmnog bilja treba da varira, zavisno od prilagodljivosti na lokaciju.

Upravljanje bolestima, štetočinama i korovima, uključujući regulatore rasta

Član 13.

Štetočine, bolesti (biljne i stočne) i korovi moraju da budu kontrolisani na osnovama kombinacije različitih mjera, posebno sledećih:

- a. izborom pogodnih vrsta i sorata;
- b. izborom odgovarajućeg plodoređa;
- v. procedurama mehaničke kultivacije;
- g. termalnim procedurama, tretmanom zemljišta vodenom parom - za biljne proizvodnje u zaštićenom prostoru (staklenici i platenici);
- d. zelenišnim đubrenjem, izbalansiranim programom drugih dozvoljenih vrsta đubrenja, malčovanjem, mehaničkom kontrolom i mehaničkim uništavanjem štetočina.

Termička kontrola korova i fizičke metode za upravljanje bolestima, štetočinama i korovom su dozvoljene.

Termička sterilizacija zemljišta, za borbu protiv bolesti i štetočina, treba da bude ograničena i da se primjenjuje kada se plodoredom i prirodnim procesima u zemljištu ne mogu postići željeni efekti. Saglasnost za ovu proceduru daje certifikaciono tijelo, od slučaja do slučaja.

Sva oprema primjenjena u klasičnom sistemu zemljoradnje treba da bude propisano očišćena, bez rezidua, prije nego što bude upotrebljena na područjima sa organskom proizvodnjom.

Korišćenje sintetičkih pesticida je zabranjeno. Dozvoljeni proizvodi za zaštitu bilja i kontrolu štetočina, za tretman nad korovima i dozvoljeni regulatori rasta navedeni su u posebnom pravilniku.

Korišćenje sintetičkih regulatora rasta je zabranjeno. Sintetičke boje ne mogu da budu korišćene radi poboljšanja izgleda organskih proizvoda.

Korišćenje organizama ili proizvoda, dobijenih genetskim inženjeringom, je zabranjeno.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da propiše metode zaštitnog tretmana biljaka i biljnih proizvoda i da da instrukcije za njihovo korišćenje.

Đubrenje i oplemenjivanje zemljišta

Član 14.

Upravljanje đubrenjem treba da gubitke u hranivima svede na minimum.

Akumulisanje teških metala i drugih zagađivača treba da bude onemogućeno. Biološki razgradljiv materijal, na osnovama mikrobioloških procesa, biljnog ili životinjskog porijekla, treba da bude osnov za program đubrenja. Tijelo za certifikaciju može da utvrdi ograničenja na ukupnu količinu ovog materijala proizvedenog na farmi, uzimajući u obzir lokalne uslove i specifičnu prirodnu usjeva.

Stajsko đubrivo koje sadrži ljudski izmet (fekalije i urin) ne može da bude korišćeno za đubrenje bilja za ljudsku potrošnju, osim kada su zadovoljeni svi sanitarni zahtjevi. Certifikaciono tijelo treba da utvrdi sanitarne zahtjeve, a procedura utvrđivanja ispunjenja tih uslova ostvaruje se na licu mjesta, radi onemogućavanja prenosa štetočina, parazita i infektivnih agenasa.

Materijali, donešeni spolja, upotrebljeni za đubrenje i oplemenjivanje zemljišta, moraju da ispunjavaju uslove utvrđene posebnim pravilnikom.

Mineralna đubriva mogu da budu primjenjena samo u njihovom prirodnom sastavu i ne smiju da budu učinjena rastvorljivijim na osnovama hemijskog tretmana. Certifikaciono tijelo može da utvrdi, svojim standardima, izuzetke od ovog pravila, koji moraju da budu dobro potkrepljeni. Ovi izuzeci ne mogu da se odnose na mineralna đubriva koja sadrže azot.

Đubriva, uvrštena u proces certifikacije, na osnovama standarda za organsku poljoprivredu utvrđenih ovim zakonom, ili standardima tijela za izdavanje certifikata, mogu da budu isključena iz ovog procesa, ako njihova proizvodnja i korišćenje imaju neprihvatljiv uticaj na okolinu.

Ako postoji povod za očekivanje postojanja visokih koncentracija - dozvoljene vrste đubriva i oplemenjivači zemljišta treba da budu analizirani, prije rasturanja po zemljištu, na sadržaj teških metala i na radioaktivnost, i na zagađenost drugim nedozvoljenim substancama. Ovo će se uvijek primjeniti u slučaju planirane primjene nusproizvoda industrije ili spaljivanja, kao što su: pepeo, talog ili industrijski kreč.

Nesintetička mineralna đubriva i donešeno u đubrivima biološkog porijekla smatraće se dopunskim, neće se smatrati zamjenom za recikliranje hraniva.

Certifikaciono tijelo treba da propiše svojim standardima ograničenja za korišćenje inputa kao što su: kalijum u mineralnom obliku, magnezijumska đubriva, mikroelementi, stajnjak i đubriva sa relativno visokim sadržajem teških metala i/ili drugih neželjenih supstanci, kao na primjer: osnovna šljaka, kameni fosfati i kanalizacioni mulj (imajući u vidu i uslove kvaliteta đubriva i oplemenjivača zemljišta, utvrđene posebnim pravilnikom).

U zemljištu treba da bude održavan odgovarajući nivo pH .

Kupoprodajni ugovori između farmi, za organska đubriva iz stava 1. ovog člana, dozvoljeni su samo između farmi koje su u sistemu organske poljoprivrede, u skladu sa ovim zakonom.

Sjemeni, rasad i vegetativni materijal za razmnožavanje

Član 15.

Sjemeni, rasad i vegetativni materijal za razmnožavanje, za organsku proizvodnju, moraju da potiču sa organskih gazdinstava. Odstupanje je moguće samo za biljni materijal koji je umnožen in-vitro (za što postoji odgovarajući sertifikat).

Kada nema na raspolaganju certifikovanog sjemenskog i sadnog materijala treba da bude korišćen hemijski netretiran konvencionalni materijal, uz saglasnost certifikacionog tijela.

U slučaju sjemeni, matičnih biljaka i u slučaju vegetativnog materijala za razmnožavanje, generacija roditeljskih biljaka mora da bude kultivisana u skladu sa odredbama ovog poglavlja ovog zakona. U slučaju višegodišnjih biljaka taj uslov moraju da zadovolje najmanje dva ciklusa roditeljskih biljaka.

I na ovaj sjemenski, sadni i biljni materijal za razmnožavanje primjenjivaće se odredbe i drugih zakona, koje tretiraju sjemensku i rasadničarsku proizvodnju.

Nije dozvoljeno korišćenje sjemeni, polena, transgenskih biljaka ili sadnog materijala, dobijenih genetičkim inženjeringom.

Sakupljanje nekultivisanog materijala biljnog porijekla i med

Član 16.

Sakupljanje jestivih divljih biljaka i dijelova biljaka koje rastu prirodno u šumama i na poljoprivrednom zemljištu imaće isti tretman kao i organska proizvodnja ako:

- a. to zemljište nije tretirano neodobrenim proizvodima tokom najmanje tri prethodne godine i
- b. sakupljanje ne zadire u stabilnost prirodnog okruženja i u održavanje vrsta u području na kojem se vrši sakupljanje.

Samorasli biljni proizvodi mogu da budu certifikovani kao organski samo ako potiču sa područja sakupljanja koje je geografski definisano i koje nije izloženo zabranjenim substancama, i koje je subjekt inspekcije.

Područje sakupljanja treba da bude na propisnoj udaljenosti od klasične zemljoradnje, kontaminacije i zagađivanja.

Lice koje se bavi sakupljanjem, koje upravlja svim fazama uzgoja i sakupljanja predmetnih proizvoda, mora da bude jasno identifikovano i da mu je dobro poznato područje sakupljanja koje je u pitanju.

Proces sakupljanja mora da bude, do kraja, dokumentovan.

Inspekcijska procedura, utvrđena za organska gazdinstva, odnosi se u cjelini i na predmetno sakupljanje divljih biljaka.

V STOČARSKA PROIZVODNJA

Principi

Član 17.

Ako se stočarska proizvodnja ostvaruje na organskim gazdinstvima, uz poštivanje pravila organske proizvodnje, ova vrsta stočarske proizvodnje imaće tretman organske proizvodnje. Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da za ovu vrstu proizvodnje izda i odgovarajuća uputstva.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da objavi dodatnu regulativu za:

- a. smještaj stoke;
- b. držanje i uzgoj stoke;
- v. ispašu i pregone na otvorenom.

Pravila za stočarstvo mogu da se primjene i za pčelarstvo.

Stočna hrana

Član 18.

Nabavka stočne hrane, radi dopune stočne hrane proizvedene na vlastitoj organskoj farmi, je dozvoljena. Dozvoljena je samo nabavka organski proizvedenog krmnog bilja.

Dodatna stočna hrana sa gazdinstava koja prelaze na organsku proizvodnju dozvoljena je u prosjeku do:

- a. maksimalno 30 odsto u prosjeku, za pojedine proizvodne kaegoriije životinja,
- b. ako stočna hrana potiče sa vlastitog gazdinstva - ukupna masa može da iznosi maksimalno 60 odsto,
- v. a ako stočna hrana potiče sa gazdinstva koje je prešlo na organsku proizvodnju dodatna grana se može nabavljati pokrivajući 100 odsto ove dodatne potrebe.

Godišnji omjer hrane, koja nije proizvedena organski, iskazano u suvoj materiji, za sastavne djelove poljoprivrednog porijekla, može da iznosi do:

- a. 10 odsto od ukupne potrošnje stočne hrane preživara;
- b. 20 odsto od ukupne potrošnje stočne hrane nepreživara.

Maksimalno dozvoljeno učešće stočne hrane neorganskog porijekla, u dnevnom obroku, može da iznosi najviše 25 odsto, sve iskazano u suvoj materiji.

U slučaju gubitaka u prinosima stočne hrane, posebno zbog ekstremnih vremenskih uslova, Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da dozvoli, za ograničeni period i za posebna područja,

konzumiranje u većem procentu neorganski proizvedene stočne hrane, kod farmera koji su pretrpjeli direktne štete.

Komponente stočne hrane moraju da budu pripremljene prirodno i metod pripremanja kompletnog hraniva treba da bude čim prirodniji i da sačuva njegova kvalitetna svojstva. Stočna hrana ne može da sadrži, ni u tragovima, genetički izmjenjene organizme ili sekundarne proizvode genetički izmjenjenih organizama.

Agensi za čišćenje i dezinfekciju

Član 19.

Agensi za čišćenje i dezinfekciju, koji mogu da se koriste u organskom stočarstvu i način njihove upotrebe biće utvrđeni posebnim propisom.

Vezivanje stoke

Član 20.

Nije dozvoljeno vezivanje stoke.

U sporazumu sa tijelom za izdavanje certifikata, vezivanje može da bude dozvoljeno u sledećim slučajevima:

- a. za pojedinačne životinje, u ograničenom periodu, radi obezbjeđenja sigurnosti i kratkotrajnog udobstva za životinje;
- b. na malim govedarskim farmama.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da propiše veličinu male farme.

Ishrana životinja.

Član 21.

Hranilac stoke mora da udovoljava fiziološko-nutricionističkim zahtjevima stoke u različitim etapama njihovog razvoja i mora da se rukovodi namjerom da osigura kvalitetnu proizvodnju radije nego da se rukovodi maksimiziranjem proizvodnje.

Pojačana ishrana i držanje stoke u uslovima koji mogu da izazovu anemiju nisu dozvoljeni.

Specifični propisi za ishranu stoke

Član 22.

Preživari moraju da konzumiraju najmanje 60 odsto hrane, iskazano u suvoj materiji, u obliku kabaste stočne hrane - svježe hrane, suve hrane ili silaže.

Ishrana mladih sisara mora da bude bazirana na prirodnom mlijeku, prevashodno maternjem mlijeku. Svi sisari moraju da budu hranjeni prirodnim mlijekom u određenom minimalnom periodu. Minimalni period zavisi od životinjske vrste. On iznosi tri mjeseca za goveda i konje, 35 dana za ovce i koze i 40 dana za svinje.

Za živinu - receptura korišćene hrane u ushrani, pri tovu, mora da sadrži 65 procenata zrnevlja i zrnevlja mahunarki (njihove proizvode ili nusproizvode), u istom tom omjeru i sjemena uljarica (njihove proizvode ili nusproizvode).

Reprodukcija

Član 23.

Zdravlje i produkciona moć (proizvodnja uživo) stoke i kvalitet proizvoda stočarstva moraju da budu unapređeni selekcijom odgovarajućih rasa i metodama uzgoja.

Reprodukcija stoke mora da bude zasnovana na prirodnim metodama.

Vještačko osjemenjavanje je dozvoljeno. Drugi oblici vještačke reprodukcije ili reprodukcije koja je prati (kao što je transfer embriona) su zabranjeni. Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da ovlasti da se učine izuzeci, ali samo ako je u pitanju održavanje ugroženih genetskih resursa. Ipak, takva stoka i njeni proizvodi ne mogu da budu prodani na osnovama organske proizvodnje.

Stoka proizvedena transferom embriona treba da bude zadržana na gazdinstvu.

Zdravlje životinja

Član 24.

Sprečavanje stočnih bolesti treba da bude zasnovano na sledećim principima:

- a. selekciji odgovarajućih rasa;
- b. primjeni praksi gazdovanja u stočarstvu, svrsishodnih po zahtjevima za svaku vrstu, koje ohrabruju jaku otpornost na bolesti i preventivu na infekcije;
- v. korišćenje visoko kvalitetne hrane, zajedno sa redovnim boravkom van štale (na pašnjaku, šetnje van štale) radi povišenja nivoa imunološke otpornosti organizma stoke;
- g. osiguranje odgovarajućeg broja grla u objektu i na otvorenom, radi izbjegavanja prenapučenosti i problema sa zdravljem stoke na toj osnovi.

Ako grlo oboli ili se ozledi, mora da bude odmah tretirano, ako je potrebno u izolaciju, i odgovarajuće smješteno.

Korišćenje veterinarskih medicinskih proizvoda treba da bude u potpunosti na sledećim osnovama:

- a. fitoterapeutske proizvodi (kao što su biljni ekstrakti, isključujući antibiotike, ili biljne esencije), homeopatski proizvodi (kao što su biljne, životinjske i mineralne supstance) i elementi koji ih prate i proizvodi utvrđeni propisom Ministarstva nadležnog za poljoprivredu za te namjene - treba da budu prevashodno korišćeni, u odnosu na hemijsko-sintetičke alopatske veterinarske medicinske proizvode ili antibiotike, pod uslovom da se njihov terapeutske efekat ispoljava efikasno na životinjske vrste i uz uslov da je tretman namjenjen za njih.
- b. ako se korišćenje proizvoda navedenih pod prethodnom tačkom a. ne pokaže efikasnim u suzbijanju bolesti ili ozleda, a bitan je ipak tretman životinja koji profilatičkim dejstvom spašava životinje od patnji ili bolova, hemijsko-sintetički alopatski veterinarski medicinski proizvodi ili antibiotici mogu da budu korišćeni, uz odgovornost veterinara.
- v. korišćenje kokcidiostatika (coccidiosstaticis) , pažljivim injektiranjem željezom u svinje i korišćenje hormona ili sličnih supstanci radi kontrole reprodukcije (kao što je: indukcija ili sinhronizacija estrusa), ili za druge namjene, nije dozvoljeno. I pored toga, hormoni mogu da budu dati kao lijek pojedinoj životinji kao oblik terapeutskeg veterinarskeg tretmana.
- g. korišćenje hemijsko-sintetičkih alopatskih veterinarskih medicinskih proizvoda ili antibiotika, radi preventivnog tretmana, nije dozvoljeno.

Tip proizvoda (uključujući naznaku o uključenim aktivnim farmakološkim substancama), zajedno sa detaljima o dijagnozi, metodu administriranja, trajnosti tretmana i propisanim periodom povlačenja uz upotrebe mora da bude jasno registrovan i neizbrisivo zapisan u knjizi tretmana.

Tretirane životinje moraju da budu jasno identifikovane, svaki put, odnosno cijelo vrijeme - pojedinačno, u slučaju krupnih životinja, a pojedinačno ili u grupi, u slučaju živine ili malih životinja.

Vakcinacija i cijepljenje su dozvoljeni gdje postoji rizik za zdravlje životinja.

Samo proizvodi sa zvanične liste Ministarstva nadležnog za poljoprivredu mogu da budu korišćeni za dezinfekciju sisa životinja.

Kao period povlačenja iz upotrebe, između naznačenog roka prijema hemijsko-sintetičkog alopatskog veterinarskog medicinskog proizvoda pod normalnim uslovima upotrebe i proizvodnje organski proizvedene hrane od tih životinja, mora da bude dvostruki pravni period povlačenja iz upotrebe. To ne treba da se odnosi na korišćenje proizvoda za zasušivanje krava zbog drugih problema.

Uz izuzeće vakcinacija, tretmana protiv parazita i tretmana koji su dio epidemskih programa u stočarstvu Republike-gdje pojedina životinja ili grupe životinja primi više od dvije ili maksimalno od tri kure tretmana hemijsko-sintetičkim alopatskim veterinarskim medicinskim proizvodima ili antibioticima tokom jedne godine (ili više od jedne kure tretmana ako je produkcionni životni ciklus kraći od jedne godine), odnosna stoka, ili proizvodi koji potiču od nje, ne mogu da budu prodani kao proizvodi proizvedeni u skladu sa ovim zakonom, i stoka mora da se podvrgne prelaznom periodu utvrđenom u članu 26., stav 2.

Zootehničke mjere

Član 25.

Zootehničke operacije treba da budu svedene na minimum. Njih mora da obavlja kvalifikovano osoblje. Obavljaju se u životnom dobu najpogodnijem za životinje.

Operacije kao što su: potkresivanje repova, struganje zuba i dotjerivanje kljunova, kandži i krila u slučaju živine, kastriranje, skidanje rogova odraslih životinja i korišćenje prstenova u njušci za svinje - nije dozvoljeno. U opravdanim slučajevima Ministarstvo može da odobri izuzetke za skidanje rogova i za stavljanje prstenova u njuške svinja u područjima sa ljetnjom ispašom.

Sledeće operacije mogu da budu obavljene na pojedinim životinjama:

- a. privezivanje elastičnih traka na repove ovaca, ako je to potrebno za poboljšanje zdravlja, opšteg stanja ili higijene stoke;
- b. skidanje rogova mladih životinja pod anestezijom, ako je to potrebno iz razloga bezbjednosti;
- v. kastriranje sa ciljem održanja kvaliteta proizvoda; u slučaju svinja, samo što operacija mora da bude izvršena u dobi iznad 14 dana.

Porijeklo proizvodnih životinja

Član 26.

Samo proizvodna grla koja potiču sa organskih gazdinstava mogu da budu uključena u proizvodnju. To se ne odnosi na konje za jahanje i vuču.

Proizvodna grla koja ne potiču sa organskih gazdinstava i koja su uključena u proizvodnju nakon konverzije koja je započela, moraju da budu uzgajana u narednom periodu u skladu sa pravilima iz ovog zakona:

- a. konji i goveda za proizvodnju mesa - u periodu od 12 mjeseci i najmanje tokom tri četvrtine njihovog života;

- b. mali preživari i svinje - u periodu od najmanje 6 mjeseci;
- v. grla za proizvodnju mlijeka - u periodu od najmanje 6 mjeseci;
- g. živina za proizvodnju mesa, nabavljena u uzrastu manjem od tri dana - u periodu od najmanje 56 dana;
- d. živina za proizvodnju jaja - u periodu od najmanje 6 sedmica.

Sa ciljem podizanja stada ili krda, telad i mali preživari za proizvodnju mesa mogu da budu prodati kao stoka organski proizvedena ako su uzgajani u narednom periodu u skladu sa odredbama ovog zakona, prije klanja:

- a. telad tokom najmanje 6 mjeseci;
- b. mali preživari tokom najmanje 2 mjeseca.

Kada je na raspolaganju nedovoljan broj organski uzgajanih grla za dopunski prirodni uzgoj ili za obnovu stada ili krda, na osnovu ugovora sa tijelom za izdavanje certifikata ženska nesparena mlada grla sa farmi sa neorganskom proizvodnjom mogu da budu uključena u organsku proizvodnju, ali tokom godine predmetom ovog uključanja može da bude najviše 10 odsto odraslih grla konja ili goveda ili 20 grla goveda ili sa manje od grla pet svinja, ovaca ili koza, obnova može da bude ograničena na jedno grlo godišnje.

Na osnovu zahtjeva uzgajivača - Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da da saglasnost za povećanje procenata iz prethodnog 4. stava ovog člana (ali najviše do 40%) za obezbjeđenje grla za organsku proizvodnju sa farmi sa neorganskom proizvodnjom, ako nema na raspolaganju dovoljan broj gla koja potiču sa organskih farmi, u sledećim slučajevima:

- a. kada je ovim uzgajivačima pružena osnovna stručna podrška za uzgoj stoke;
- b. kada se mjenja rasni sastav na farmi;
- v. kada je ostvarena nova specijalizacija u stočarstvu, na farmi uzgajivača;
- g. kada je potrebno ograničiti broj teladi sisančadi.

U slučaju velikog mortaliteta, zbog epidemije katastrofalnih razmjera, Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da da saglasnost za obnovu stada i krda grlima koja potiču sa gazdinstava sa neorganskom proizvodnjom.

Muška grla za uzgoj mogu da budu kupljena u svako doba u gazdinstvima sa neorganskom proizvodnjom.

Minimalna dob za živinu, prije klanja

Član 27.

Minimalna dob za živinu, prije klanja, treba da bude:

- a. 81 dan za brojlere;
- b. 49 dana za pekinške patke;
- v. 70 dana za ženska grla moskovske patke;
- g. 84 dana za muška grla moskovske patke;
- d. 92 dana za divlje patke;
- đ. 94 dana za biserku.

Proizvođač kojemu ove minimalne dobi prije klanja nisu pogodne, mora da koristi mjere sporijeg uzgoja.

VI PČELARSTVO

Registracija i prelazni period

Član 28.

Proizvodnja u pčelarstvu može da dobije certifikat za organsku proizvodnju nakon prelaznog perioda od jedne godine, tokom koje organski djelatnik mora da ostvaruje u cjelosti standarde koje je propisalo tijelo za izdavanje certifikata i tokom kojeg perioda će ovo tijelo ostvarivati inspekcijski nadzor. Paralelna proizvodnja može takođe da bude odobrena, pod uslovom da je takođe subjekt ispitivanja, uz uslov da se cjelokupna proizvodnja ostvaruje i da se vrši rukovanje na način da ne postoji rizik mješanja certifikovane i konvencionalne proizvodnje. Vosak u pčelarstvu može da bude korišćen u organskoj proizvodnji tek kada dobije certifikat tijela za izdavanje certifikata.

Košnice trebaju da budu tako sortirane da je moguće njihova identifikacija.

Nabavka pčela

Član 29.

Nabavka pčelinjih društava i pčelinjih matica, za potrebe organske proizvodnje, može se vršiti samo od organskih proizvođača u pčelarstvu, s pratećim certifikatom. Izuzetak je moguć samo u slučajevima kada nema u ponudi ovih društava i matica, ali je nabavka uslovljena saglasnošću tijela za izdavanje certifikata.

Vosak za koji nije dobijen certifikat o uslovnosti za organsku proizvodnju ne može da bude upotrebljen u slučaju nabavke pčelinjih društava.

Hrana za pčele

Član 30.

Košnice ne smiju da budu smještene blizu polja na kojima se koriste pesticidi i herbicidi. Izvori nektara i polena mogu da budu samo organski proizvedene biljne vrste i/ili samorasla vegetacija. Korišćenje hemijskih agenasa u blizini košnica nije dozvoljeno.

Prihranjivanje pčela mednom i šećernom vodom je dozvoljeno tokom zimskog sna i u rano proljeće. Za ovaj šećer mora se obezbjediti certifikat certifikacionog tijela.

Izvori zagađivanja

Član 31.

Košnice ne smiju da budu postavljene blizu izvora zagađivanja, kao što su industrijska područja i smetlišta.

Lijekovi i hemijski agensi

Član 32.

Obolela pčelinja društva treba da budu liječena.

Kao dopunu hladnom smještaju, sledeće je dozvoljeno radi lečenja bolesti, radi kontrole zdravstvenog stanja u košnici i kada se postavljaju okviri: oksalna kiselina, mravlja kiselina, sirćetna kiselina, mlječna kiselina, soda i kaustična soda.

Podrezivanje krila matica

Član 33.

Podrezivanje krila matica je zabranjeno.

Rukovanje

Član 34.

Voda i sirće su dozvoljeni za podsticanje i smirivanje pčela. Samo netretirano prirodno drvo i prirodno gorivo su dozvoljeni za zadimljavanje. Ni jedan drugi agens nije dozvoljen za podsticanje ili smirivanje pčela.

Ulje, dizel ili drugi naftni proizvod nisu dozvoljeni sa ciljem zaštite od napada mrava.

Materijal za medne okvire

Član 35.

Vosak za medne okvire treba da bude s certifikatom, ili da potiče iz proizvodnje na prelasku na organsku.

VII PROIZVODNJA U RIBNJACIMA (AKVAKULTURE)

Osnovni zahtjevi

Član 36.

Osnovni zahtjevi za proizvodnju riba i školjki u ribnjacima, na osnovama organske proizvodnje, biće utvrđeni na osnovama standarda tijela za izdavanje certifikata, tokom perioda prelaska na organsku proizvodnju.

Prelazak na organsku proizvodnju

Član 37.

Kada nije ostvaren cjelovit prelazak na organsku proizvodnju zahtjeva se sledeće:

a. fizičko razgraničenje između jedinica sa klasičnom i jedinica sa organskom proizvodnjom. Za nepokretne organizme, koji ne žive u ograđenom prostoru, životni prostor mora da bude na odgovarajućoj udaljenosti od zagađivanja i mogućeg štetnog uticaja klasične akvakulture.

b. da se organska proizvodnja ostvaruje pod nadzorom (u vezi kvaliteta vode, primjene lijekova, faktora inputa i drugoga što je potrebno u skladu sa standardima).

v. da se za oba sistema proizvodnje vodi identično knjigovodstvo.

g. da jedinice u prelasku nisu u procjepu između organskog i konvencionalnog menadžmenta.

Dužinu prelaznog perioda utvrđuje tijelo za sertifikaciju, imajući u vidu dužinu životnog ciklusa i vrste, ekološke faktore i prošlo korišćenje objekta za uzgoj, uz vođenje računa o otpacima, sedimentima i kvalitetu vode.

Tijelo za certifikaciju može da dozvoli unošenje organizama klasičnog porijekla, uz uslov da nisu genetički izmjenjeni organizmi. Zahtjevani prelazni period za unešene organizme utvrđuje tijelo za izdavanje certifikata.

Prelazni period se ne zahtjeva u slučajevima:

- a. otvorenih vodenih površina za divlje, nepokretne organizme, gdje voda slobodno teče i nije izložena zagađivanju zabranjenim supstancama, utvrđenim ovim zakonom,
- b. gdje je sabirno područje pod inspekcijskim nadzorom (u vezi sa kvalitetom vode, hranom, primjenom lijekova, faktora inputa i drugog što je potrebno u skladu sa standardima) i da je cjelina zahtjeva po standardima na drugi način zadovoljna.

Osnovni uslovi

Član 38.

Tijelo za izdavanje certifikata će utvrditi standarde za ovu vrstu organske proizvodnje, imajući u vidu potrebe i ponašanje organizama. To mora da obuhvati odredbe u vezi sa:

- a. samoodrživosti metoda proizvodnje
- b. gustine smještaja
- v. kvaliteta vode
- g. zaštite od dramatičnih temperaturnih promjena
- d. zaštite od ekstremnih osunčavanja i ekstremno jakog hlada.

Lokacija proizvodnih jedinica i zaštita od zagađivanja

Član 39.

Udaljenost između jedinica sa organskom proizvodnjom i jedinica za klasičnom proizvodnjom treba da bude definisana standardima tijela za izdavanje certifikata.

Tijelo za izdavanje certifikata treba da utvrdi standarde u vezi zaštite od zagađivanja i kontaminacije, uključujući i odgovarajuće udaljenosti.

Lokacija sabirnih područja

Član 40.

Divlji, nepokretni organizmi, na otvorenim sabirnim područjima, mogu da budu certifikovani kao organski ako je to područje nezaraženo, stabilno i ekološki samoodrživo.

Sabirno područje treba da bude jasno definisano i da bude pod inspekcijskim nadzorom u vezi kvaliteta vode, stočne hrane, primjene lijekova, input-elemenata i drugog neophodnog - sve usklađeno sa standardima.

Zdravstveno stanje i njega

Član 41.

Klasični veterinarski lijekovi mogu da budu korišćeni ukoliko nije na raspolaganju druga alternativa koja se može pravdati i ukoliko se dobije saglasnost tijela za izdavanje certifikata. Ovo tijelo će da utvrdi i period zadržavanja upotrebe veterinarskih lijekova.

Korišćenje veterinarskih lijekova, u sklopu profilakstičkih mjera, osim vakcinacije u nekim slučajevima, nije dozvoljeno.

Vakcinacija je dozvoljena ako je poznato postojanje bolesti u regionu, koja se ne može suzbiti na neki drugi način.

Nisu dozvoljene vakcinacije na osnovama tkz. genetičkog inženjeringa.

Nije dozvoljeno korišćenje sintetičkih hormona i sintetičkih agenasa za rast.

Vrste i uzgoj

Član 42.

Treba birati, u načelu, razmnožavanje na prirodnim osnovama. Tijelo za izdavanje certifikata može, međutim, da dozvoli korišćenje proizvodnih sistema koji nisu u sklopu prirodnog razmnožavanja, kao na primjer leženje ribljih jaja.

Gdje za to postoje mogućnosti - vodeni organizmi za rasplodnju treba da potiču iz organskih izvora. Tijelo za izdavanje certifikata treba da utvrdi minimalnu dužinu vremena koje vodeni organizmi za rasplodnju treba da provedu u organskoj jedinici.

Triploidni organizmi i genetički izmjenjene vrste ili rase nisu dozvoljeni.

Ishrana

Član 43.

Hrana za uzgoj u ribnjacima treba u načelu da sadrži 100% certifikovane organske komponente, ili divlje izvore stočne hrane iz vode. Kada se koristi divlja riblja hrana, treba uvažavati "Kodeks ponašanja za pouzdano ribarstvo" (FAO, 1995.).

Kada nisu na raspolaganju dovoljne količine certifikovane organske komponente ili divlji izvori stočne hrane, tijelo za certifikaciju može da odobri da najviše 5% stočne hrane (iskazano u suvoj materiji) može da bude konvencionalnog porijekla.

U sistemima koji zahtjevaju nabavku stočne hrane kao repromaterijala, najmanje 50% životinjskih proteina iz vode u obroku treba da potiče od nusproizvoda, odrezaka ili drugih otpadaka i/ili drugih materijala koji se ne koriste za ljudsku potrošnju.

U slučaju nepredvidih prirodnih događaja (pojava), tijelo za izdavanje certifikata može da dozvoli izmjene u procentima iz stava 1., 2. i 3. ovog člana, ali samo za posebni ograničeni period i uz određene uslove.

Repromaterijali biljnog i/ili životinjskog porijekla treba da budu osnov za ishranu i đubrenje.

Tijelo za izdavanje certifikata može da dozvoli korišćenje mineralnih dodataka, uslovljavajući to budu primljeni u svom prirodnom obliku.

Sledeći proizvodi ne mogu da budu uključeni, niti dodati u stočnu hranu, niti na drugi način dati organizmima:

1. sintetički poboljšivači rasta i stimulansi,
2. sintetički pobuđivači apetita,
3. sintetički antioksidanti i sredstva zaštite,
4. agensi - vještački bojadiseri,
5. urea,
6. materijali koji potiču od iste vrste a služe za tov,
7. stočna hrana koja je subjekt rastvaranja-ekstrakcije (na primjer: heksanom),
8. čiste amino-kiseline,
9. genetički izmjenjeni organizmi ili njihovi proizvodi.

Vitamini, mikroelementi i dodaci treba da budu korišćeni kao prirodni proizvodi, ako su dostupni. U slučaju njihove nedostupnosti ili ograničene dostupnosti - tijelo za izdavanje certifikata će da utvrdi uslove za korišćenje supstanci iz sintetičkih i neprirodnih izvora.

Mogu da budu korišćeni slijedeći konzervansi za stočnu hranu:

1. bakterije, gljive i enzimi,
2. nusproizvodi prehrambene industrije (kao na primjer: melasa)
3. proizvodi biljnog porijekla,

Sintetički hemijski konzervansi za stočnu hranu mogu da budu upotrebljeni u specifičnim vremenskim uslovima. Tijelo za izdavanje certifikata će da utvrdi uslove za ovu upotrebu.

Ostali uslovi

Član 44.

Za uslove:

1. prirodnog okruženja/kvaliteta vode u ribnjacima,
2. ostalih standarda za sirovine i repromaterijale,
3. posebnih standarda za proizvodnju riba,
4. transporta životinja iz ribnjaka,
5. klanja ovih životinja
biće korišćeni standardi koje utvrdi tijelo za izdavanje certifikata.

VIII BRIGA O PRIRODNOM OKRUŽENJU, O ZAŠTITI PRIRODE I KULTURNE BAŠTINE

Zadaci poljoprivrednih gazdinstava

Član 45.

Poljoprivredna gazdinstva registrovana kao organska moraju da posebnu pažnju posvete zaštiti prirodne i kulturne baštine, posebno zaštite prirodnog okruženja.

Do granice mogućeg - poljoprivredna gazdinstva će da izbjegavaju sve aktivnosti u svojoj jedinici za organsku proizvodnju koje mogu da naruše prirodno okruženje. U ovim aktivnostima organsko gazdinstvo će da striktno poštuje odredbe posebnog pravilnika ovog zakona koji reguliše brigu o prirodnom okruženju i o očuvanju prirodne i kulturne baštine.

Zadaci vršilaca transporta i sortiranja proizvoda

Član 46.

Odredbe člana 48. ovog zakona moraju da izvršavaju i lica koja vrše transport organskih proizvoda, kao i sortiranje otpadaka od organskih proizvoda.

Kontrola zagađivanja

Član 47.

U slučaju opravdane sumnje na zagađivanje certifikaciono tijelo će da osigura ostvarivanje odgovarajućih analiza odnosnih proizvoda i mogućih izvora zagađivanja (zemljišta, voda, vazduha i inputa), radi određivanja stepena zagađivanja i preduzimanja odgovarajućih mjera.

Radi očuvanja pokrivne strukture, plastike za mulčovanje, ovčijeg runa, zaštitne mreže od insekata i omota za silažu - dozvoljeno je korišćenje samo proizvoda baziranih na polietilenu i polipropilenu ili drugih polikarbonata. To treba da bude odnešeno sa zemljišta nakon korišćenja, ne smije da bude spaljivano na gazdinstvu. Zabranjena je upotreba proizvoda na bazi polihlorida.

IX TEHNOLOŠKA PRERADA I ROBNİ PROMET ORGANSKE HRANE

Opšti standardi

Član 48.

Organski proizvodi treba da budu zaštićeni od mješanja sa neorganskim proizvodima.

Svi proizvodi treba da budu na odgovarajući način identifikovani u toku cjelokupnog procesa prerade.

Tijelo za izdavanje certifikata treba da utvrdi standarde za predohranu i kontrolu zagađivača i kontaminanata.

Organski i neorganski proizvodi ne treba da budu zajedno uskladišteni i transportovani, osim kada su deklarirani i fizički odvojeni.

Tijelo za izdavanje certifikata će da utvrdi standarde za dekontaminaciju, čišćenje i dezinfekciju opreme u kojoj se organski proizvodi drže, vrši robni promet, prerada ili lagerovanje.

Utvrđuju se sledeći, kao dozvoljeni, uslovi lagerovanja i ambijentalna temperatura i ostali posebni uslovi smještaja:

- a. kontrolisana atmosfera,
- b. kontrola temperature,
- v. sušenje,
- g. regulisanje vlažnosti.

Posebним pravilnikom biće utvrđena lista odobrenih primjesa nepoljoprivrednog porijekla i tehnoloških sredstava u tehnološkoj preradi hrane.

Dozvoljena je upotreba etilen-gasa za dozrevanje.

Uništavanje štetočina i kontrola obolenja

Član 49.

U upravljanju i uništavanju štetočina treba da budu korišćene sledeće mjere, po redosljedu prioriteta:

- a. preventivne metode, kao što su: rušenje, eliminisanje staništa i onemogućavanje pristupa opremi,
  - b. mehaničke, fizičke i biološke metode,
  - v. korišćeće supstanci koje su dozvoljene posebnim pravilnikom i temeljnim standardima,
  - g. supstance (izuzev pesticida) koje se koriste u drenaži i ventilaciji.
- Ozračivanje je zabranjeno.

Ne smije da postoji, ni u jednom momentu, direktni ili indirektni kontakt između organskih proizvoda i zabranjenih supstanci (kao što su zabranjeni pesticidi).

Ukoliko se pojavi bilo kakva sumnja - proizvod treba da bude testiran, da se utvrdi da li je bio zagađen.

Tijelo za izdavanje certifikata treba da utvrdi standarde za korišćenje proizvoda za uništavanje štetočina.

Sastojci, aditivi i pomoćna sredstva pri tehnološkoj preradi

Član 50.

100% sastojaka treba da bude organski certifikovano. U slučajevima kada se neki od sastojaka organskog porijekla ne može obezbijediti u dovoljnoj količini i odgovarajućeg kvaliteta, tijelo za izdavanje certifikata može da izda ovlašćenje za korišćenje neorganskih sirovina, koje su pod periodičnim nadzorom i preispitivanjem. Ovi materijali ne smiju da budu rezultat genetičnog inženjeringa.

Određeni sastojak za neki proizvod ne može da ima istovremeno i organsko i neorgansko porijeklo.

Voda i so mogu da budu korišćeni kao sastojci u proizvodnji organskih proizvoda i ne uključuju se u kalkulisanje procenata organskih sastojaka.

Minerali (uključujući mikroelemente), vitamini i slični izdvojeni sastojci ne mogu da budu korišćeni.

Pripremljeni mikroorganizmi i encimi, radi zajedničkog korišćenja u tehnološkoj preradi hrane, mogu da budu korišćeni, uz izuzeće genetički izmjenjenih mikroorganizama i njihovih proizvoda.

Tijelo za certifikaciju će da utvrdi standarde za korišćenje aditiva i pomoćnih sredstava pri tehnološkoj preradi.

Metode tehnološke prerade

Član 51.

Metode tehnološke prerade treba da budu zasnovane na mehaničkim, fizičkim i biološkim procesima. Vitalni kvalitet organskih sastojaka treba da bude održan tokom svih faza njihove tehnološke prerade.

Odobravaju se sledeće vrste procesa:

- 2.1. mehanički i fizički
- 2.2. biološki
- 2.3. zadimljavanje
- 2.4. ekstrakcija
- 2.5. taloženje
- 2.6. filtracija.

Ekstrakcija treba da se vrši samo: vodom, etanolom, biljnim i životinjskim uljima, sirćetom, ugljendioksidom, azotom ili karboksilnim kiselinama. Ovi treba da budu prehranbenog stepena kvaliteta i da odgovaraju svojoj namjeni.

Ozračivanje nije dozvoljeno.

Supstance za filtraciju ne smiju da budu proizvedene na bazi azbesta i da u sebi sadrže substance koje mogu da negativno utiču na proizvod.

Pakovanje

Član 52.

Materijal koji se koristi za pakovanje ne smije da zagađuje hranu.

Tijelo za izdavanje certifikata treba da utvrdi mjere ekološke politike, kojima se ograničavaju efekti, na okolini, materijala za pakovanje.

X DEKLARISANJE

Proizvodi nenamjenjeni kao prehrambeni

Član 53.

Proizvodi koji nisu namjenjeni za ljudsku potrošnju kao prehrambeni biće deklarirani kao organski proizvodi:

- a. ako se deklaracija jasno odnosi na poljoprivredni proizvod;
- b. ako su proizvedeni kao organski proizvodi ili pripremljeni ili uvezeni u skladu sa odredbama člana 3. ovog zakona;
- v. ako su ovi proizvodi proizvedeni, pripremljeni ili uvezeni od strane učesnika u lancu organske hrane, čije je poslovanje podložno inspekciji u skladu sa Poglavljem XII;
- g. ako je ime (naziv) i broj koda tijela koje je izdalo certifikat navedeno na jedinici pakovanja.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da donese dodatna pravila za stočnu hranu.

Prehrambeni proizvodi - deklarisanje u opisu proizvoda

Član 54.

Proizvodi koji su namjenjeni za ljudsku potrošnju biće deklarirani kao organski proizvodi samo u opisu proizvoda:

- a. ako je najmanje 95 odsto težine sastavnih dijelova proizvoda, porijeklom iz poljoprivrede, proizvedeno kao organski proizvod ili uzeto u skladu sa članom 58. Odlučujući je procenat u težini u vrijeme prerade;
- b. ako je ne više od 5 procenata od težine sastavnih dijelova, porijeklom iz poljoprivrede, nije proizvedeno kao organski proizvod. Ti sastavni dijelovi biće zakonski utvrđeni od strane Ministarstva

nadležnog za poljoprivredu. Samo ovi sastavni dijelovi smiju da budu korišćeni u proizvodnji prehrambenih proizvoda;

v. ako su prehrambeni proizvodi, ili njihovi sastavni dijelovi, porijeklom iz poljoprivrede, bili pod isključivim tehničkim tretmanom ovlaštenika Ministarstva nadležnog za poljoprivredu;

g. ako prehrambeni proizvod, ili njegovi sastavni dijelovi, nije tretiran jonizirajućim zračenjem i, ako ne potiče od genetskih izmjenjenih organizama;

d. ako je proizvod prizveden, pripremljen ili uvezen od strane učesnika u lancu organske hrane čije je bavljenje djelatnošću pod inspekcijskim nadzorom, u skladu sa Poglavljem XII;

đ. ako proizvod nosi naznaku, koja sadrži ime (naziv) i broj koda tijela koje izdaje certifikat, koje je odgovorno za učesnika u lancu organske hrane koji obavlja poslednju proizvodnju ili operaciju prerade;

e. ako pozivanje na organski poljoprivredni proizvod sadrži i pozivanje na odgovarajuće sastavne dijelove poljoprivrednog porijekla, ako ta naznaka nije već sadržana u listu sastavnih dijelova.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da učini sledeće:

1. dozvoliće upotrebu samo sastavnih dijelova nepoljoprivrednog porijekla bez kojih, dokazano je, predmetni prehrambeni proizvod ne može da bude proizveden ili zaštićen;

2. dozvoliće samo uobičajenu tehničku pomoć za preradu hrane i bez koje, dokazano je, taj prehrambeni proizvod ne može da bude proizveden.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da odredi sastavne dijelove prehrambenih proizvoda, koji su porijeklom iz poljoprivrede, koji nisu na raspolaganju kao organski proizvedeni sastavni dijelovi ili ih nema u dovoljnim količinama.

Kada neki od sastavnih dijelova prehrambenih proizvoda, porijeklom iz poljoprivrede, nije odobren od strane Ministarstva nadležnog za poljoprivredu a postoji potreba za njegovom ograničenom upotrebom - Ministarstvo može da dozvoli njegovu upotrebu za ograničeni period ili u ograničenoj količini, na osnovu zahtjeva korisnika. Zahtjev mora da dokumentuje ovu kratkoročnu upotrebu i da potvrdi da konačni proizvod ne može da bude proizveden ni na koji drugi način. U zahtjevu moraju da budu izneseni i detalji o mogućem trajanju ove kratkoročne potrebe i o poduzetim mjerama za prevazilaženje nastalog stanja.

Ostali uslovi

Član 55.

Proizvod koji ne zadovoljava zahtjeve koji su navedeni u članu 54. uzuzev navoda pod tačkom v., može da bude deklarisan na listi sastavnih dijelova proizvoda a uvršten na listu organskih proizvoda samo:

a. ako je najmanje 70 odsto težine sastavnih dijelova proizvoda, koji su porijeklom iz poljoprivrede, organski proizvedeno, ili uveženo u skladu sa članom 58. Procenat u težini u vrijeme prerade je odlučujući;

b. ako su navodi o organskoj proizvodnji, dati uporedo sa upotrebljenim sastavnim dijelovima, moraju da budu navedeni istom bojom slova i slovima iste veličine i stila, kao i drugi navodi na listi;

v. ako je uputstvo u sledećem obliku, navedeno u istom vidnom polju kao i opis proizvoda: "H% sastavni dijelova porijeklom iz poljoprivrede upotrebljeno je u skladu sa propisima za organsku poljoprivredu".

Navod mora da budu istaknut slovima iste boje i iste veličine i stila kao i navodi o listi sastavnih dijelova proizvoda i da ne bude više istaknut nego opis proizvoda;

g. ako su ispunjeni zahtjevi navedeni u članu 54., stav 1., tačke g. do e. i zahtjevi iz stavova 2. do 4.

Prerađeni proizvodi, iz gazdinstava

Član 56.

Proizvodi deklarirani u skladu sa članom 53. ili 54., koji su proizvedeni na poljoprivrednim gazdinstvima i koji su prerađeni na samim gazdinstvima, moraju takođe da budu markirani sa naznakom “proizvedeno pod uslovima prerade organskih proizvoda”.

Prerađeni proizvodi iz gazdinstva neće biti deklarirani kao organski proizvodi prije isteka četiri mjeseca od datuma prerade. Takvi proizvodi ne moraju da ostavljaju utisak da potiču iz gazdinstava koje je u potpunosti transformisano.

Boja slova, njihova veličina i stil, koja se odnose na tekst o preradi, ne smiju da budu istaknutija od opisa proizvoda. Riječi “organska poljoprivreda” ne smiju da budu istaknuta izvan navoda “proizvedeno pod zakonom utvrđenim uslovima za preradu”; boja, veličina i stil slova koja se odnose na organsku poljoprivredu ne smiju da budu istaknutija od navoda o preradi.

Sastavni dijelovi poljoprivrednog porijekla, proizvedeni na organskim gazdinstvima, nakon prerade mogu da budu navedeni na deklaraciji organskog proizvoda kao što je to navedeno u članu 55. za druge dodatke. Ovi sastavni dijelovi se ne ukalkulišu u minimalne količine koje su date u članu 55. (a).

Odredbe o organskoj poljoprivredi odnose se na opisane proizvode samo ako proizvod sadrži ne više od jednog sastavnog dijela poljoprivrednog porijekla.

Gazdinstva koja vrše postepeni prelaz na organsku proizvodnju mogu da izbjegnju navođenje postepenog prelaza, na proizvodima koji su proizvedeni na parcelama koje su bile dvije godine pod prelazom, ako je, u skladu sa ovim zakonom, utvrđena procedura za prelaz na organsku proizvodnju cjelokupnog gazdinstva.

Zajedničke odredbe

Član 57.

Za proizvode na koje se odnose odredbe člana 1., stava 1., tačke a. i b, - sastavni dijelovi proizvedeni u skladu sa propisima o organskoj proizvodnji ne smiju da budu zajedno predstavljani sa istim sastavnim dijelovima koji su proizvedeni u skladu sa drugim propisima.

XI PROIZVODI IZ UVOZA

Principi

Član 58.

Proizvodi iz uvoza mogu da budu deklarirani kao organski proizvodi:

- a. ako su proizvedeni i pripremljeni u skladu sa propisima koji su u skladu sa odredbama člana 3. i 7. ovog zakona;
- b. ako je proizvod predmet inspekcijske procedure, obavljene u skladu sa poglavljem XII ovog zakona.

Zemlja porijekla proizvoda treba da bude navedena kada je to moguće. Zemlja konačne pripreme proizvoda za izvoz treba uvijek da bude navedena na pakovanju. U slučaju mesa zemlja - porijekla treba uvijek da bude navedena.

Lista zemalja

Član 59.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da objavi listu zemalja koje su garantovale da proizvodi iz njihovih zemalja, propisano deklarirani, ispunjavaju uslove navedene u članu 58.

Lista će da sadrži, za svaku zemlju, nadležnog ovlašćenika/ovlašćenike i podatke o tijelima koja posjeduju pravo za izdavanje certifikata. Proizvodi, regije i djelatnici mogu takođe da budu navedeni.

XII INSPEKCIJSKI SISTEM

Obuhvat svih vršilaca djelatnosti inspekcijskim sistemom

Član 60.

Svaki proizvođač, vršilac dorade i pripreme proizvoda za tržište, kao i svaki uvoznik proizvoda iz trećih zemalja – sve za proizvode navedene u članu 1., kao zakonsku obavezu će:

(a) registrovati te aktivnosti u Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu, na osnovama procedure utvrđene posebnim pravilnikom. Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će odrediti svoga ovlašćenika ili tijelo za registrovanje ovih prijava i za davanje svih potrebnih dodatnih informacija o ovom registrovanju i o zakonskoj proceduri u cjelini;

(b) učesnici u lancu organske poljoprivrede, pod tačkom (a) ovog člana, će da podnesu svoju izjavu o prihvaćenim obavezama, prema inspekcijskom sistemu utvrđenom ovim zakonom;

(v) Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će obezbijediti da ažurirana lista učesnika u lancu organske poljoprivrede, pod tačkom (a) ovog člana, a koja sadrži imena-nazive i adrese ovih učesnika, bude dostupna zainteresovanim stranama.

(g) Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da uključi aktivnosti učesnika u lancu organske poljoprivrede, na osnovama ovog člana zakona, u inspekcijski sistem Ministarstva- Vlade.

Operativni inspekcijski sistem

Član 61.

Vlada će da osnuje, na osnovu predloga Ministarstva nadležnog za poljoprivredu, operativni inspekcijski sistem, koji će da čini jedno ili više pravnih lica, uz ovlašćenje da budu ovlašćeni/odgovorni nosioci inspekcijskog sistema u lancu proizvodnje i pripremanja proizvoda organske poljoprivrede, navedenih u članu 1.

Ministarstvo nadležno za poljoprivrede će nadzorom, putem svoje inspekcije, obezbijediti kontrolu ovih kontrolora iz stava 1. ovog člana.

Vlada će da usvoji mjere potrebne da se osigura da svaki privrednik u lancu organske poljoprivrede, koji se pridržava regulative utvrđene ovim zakonom i koji plaća svoj doprinos za pokrivenje inspekcijskih troškova, može da pristupi u inspekcijski sistem.

Inspekcijski sistem će da obuhvati najmanje primjenu preventivnih mjera i inspekcijskih mjera utvrđenih posebnim pravilnikom.

Kod izdavanja odobrenja inspekcijskim tijelima vodiće se računa o sledećem:

- a) da se ostvaruje standardna inspekcijska procedura, koja sadrži detaljan opis inspekcijskih mjera i mjera predostrožnosti koje treba da preduzima inspekcijski organ;
- b) da se utvrde kaznene mjere koje treba da preduzme inspekcijsko tijelo kada utvrdi neregularnosti;
- v) da inspekcijsko tijelo raspolaže potrebnim resursima: kvalifikovano osoblje, tehnička oprema i opremaza administrativne poslove, iskustvo u inspekcijskom nadzoru i pouzdanost;
- g) da je zadovoljena objektivna pozicija inspekcijskog tijela u odnosu na predmet inspekcijskog nadzora.

Nakon što je izdato odobrenje inspekcijskom tijelu iz stava 1. ovog člana, nadležni ovlašćenik Ministarstva, zadužen za nadzor nad radom inspekcijskih tijela, će:

- a) da obezbijedi da inspekcijski nadzor nad radom djelatnika u lancu organske poljoprivrede, putem inspekcijskih tijela, bude ostvaren objektivno;
- b) da provjeri efikasnost tih inspekcija;
- v) da preduzme prekršajne i sudske mjere zbog kršenja odredbi ovog zakona i zbog nesprovođenja dobijenih ovlašćenja;
- g) da povuče dato ovlašćenje, ukoliko se rad inspekcijskog tijela ne ostvaruje u skladu sa principima navedenim u stavu 5. tačke a) i b) ovog člana, ili ukoliko je tijelo u međuvremenu prestalo da ispunjava uslove utvrđene stavom 5. tačke v) i g) ovog člana.

Odjel 1: Obaveze lica obuhvaćenih inspekcijskim sistemom

Obaveze proizvođača organske hrane

Član 62.

Proizvođači organske hrane su obavezni:

- a. da vode knjigovodstvenu evidenciju;
  - b. obavezni su da vode detaljne podatke o biljnoj proizvodnji, stočarskoj proizvodnji i korišćenju stočne hrane i agrohemikalija;
  - v. obavezni su da lageruju samo agense za proizvodnju koji su propisima dozvoljeni za organsku poljoprivrednu proizvodnju na organskim gazdinstvima, ili, u slučaju gazdinstava koja proizvode voće i grožđe (za vino), ovo lagerovanje treba ostvariti na proizvodnoj jedinici za organsku proizvodnju;
  - g. obavezni su i da omoguće inspektorima tijela za izdavanje certifikata pristup, u bilo koje vrijeme, svim proizvodnim područjima, parcelama i objektima (zemljištu, staklenicima-plasticima, štalama i drugim objektima za proizvodnju, pripremanje robe i preradu), da im odobre da izvrše uvid u knjigovodstvo gazdinstva i odgovarajuću dokumentaciju o proizvodnji i da im pruže sve informacije potrebne za potrebe inspekcije.
- Ovo tijelo za izdavanje certifikata može da zahtjeva uvid, u bilo koje doba, i u drugu dokumentaciju za koju utvrdi da mu je potrebna: o količinama, porijeklu itd. sirovina i drugih inputa za proizvodnju koji su kupljeni. Ova pisana dokumenta sadrže i podatke i o svim prodatim količinama roba organske proizvodnje, uz prateće certifikate.

Uslovi navedeni u posebnim pravilnicima trebaju takođe da budu zadovoljeni.

Obaveze lica koja pripremaju i lica koja uvoze robu organski proizvedenu

Član 63.

Lica koja pripremaju robe organski proizvedene i vrše njen uvoz obavezna su:

- a. da vode knjigovodstvo kompanije, koje može da bude predmet ispitivanja od strane tijela za izdavanje certifikata, ako je to potrebno u procesu inspekcije;
- b. da odvojeno lageriju proizvode koji nisu predmet ovog zakona;
- v. da preduzme sve neophodne mjere neophodne identifikacije svih partija robe i da spreči moguću zabunu sa proizvodima koji nisu proizvedeni u skladu sa ovim zakonom;
- g. da proizvodne operacije organizuje tako da se operacije organske proizvodnje ostvaruju u vremenu i prostoru odvojeno od operacija na proizvodima koji nisu predmet ovog zakona;
- d. da omoguće inspektorima tijela za izdavanje certifikata pristup svim proizvodnim područjima, da im stave na uvid knjigovodstvo kompanije, odgovarajuću dokumentaciju i uvozne certifikate i da im pruže informacije potrebne za rad inspekcije.

Lica koja vrše uvoz moraju da predoče zakonom utvrđena dokumenta, izdata od strane tijela za izdavanje certifikata, za svaki lot uvezene robe.

Uslovi utvrđeni u posebnom pravilniku moraju takođe da budu zadovoljeni.

Učesnici u domaćem robnom prometu

Član 64.

Učesnici u domaćem robnom prometu su obavezni:

- a. svi učesnici u domaćem robnom prometu organske hrane obavezni su da za svaku vrstu i svaki lot organske hrane posjeduju dokumentaciju u skladu sa ovim zakonom, koju je izdalo tijelo ovlašćeno za izdavanje certifikata za organske proizvode;
- b. da robe koje su predmet ovog zakona lageriju odvojeno od drugih roba;
- v. da preduzmu sve neophodne mjere za identifikaciju svake posebne partije robe organske proizvodnje i da ne dozvole da se ove robe, na bilo koji način, mješaju sa robama koje nisu proizvedene u skladu sa ovim zakonom.

Uslovi utvrđeni u posebnom pravilniku trebaju takođe da budu zadovoljeni.

Posebni zahtjevi za inspekciju proizvoda stočarstva

Član 65.

Za proizvodnju mesa - sve potrebne inspekcije moraju da budu izvršene u svim fazama proizvodnje, klanja, tranžiranja i svih drugih priprema do prodaje potrošaču, pradi obezbjeđenja da se, koliko je to tehnički moguće, porijekla i pozicija stočnih proizvoda u lancu proizvodnje, prerade i pripremanja može da bude certifikovana, počev od jedinice proizvodnje u stočarstvu do konačne jedinice za pakovanje i/ili deklarisanje.

Za druge nemesne proizvode posebne mjere za certifikaciju navedene su u posebnom aktu.

Odjel 2: Tijela za izdavanje certifikata

Domaća tijela za izdavanje certifikata-uslovi koje moraju da ispunjavaju

Član 66.

Domaća tijela za izdavanje certifikata za organske proizvode moraju da za to posjeduju ovlaštenje Ministarstva nadležnog za poljoprivredu. Uslov je da ispunjavaju uslove utvrđene na osnovama ovog zakona.

Tijelo iz stava 1. ovog člana mora da posjeduje i IFOAM punomoćje - priznanje International Organic Accreditation Service / Međunarodne službe za organsku akreditaciju (izdavanje punomoćja), čime se potvrđuje da tijelo za izdavanje organskih certifikata udovoljava bazičnim standardima za akreditaciju IFOAM-a (International Federation of Organic Agriculture Movement - Međunarodnog saveza pokreta organske poljoprivrede).

Ova tijela iz stava 1. moraju da imaju osnovanu vlastitu organizaciju za certifikaciju i inspeksijske procedure (standardni inspeksijski program). Posebno, mora da ustanove i kriterijume (koji su dostupni javnosti) za poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda na osnovama organske poljoprivrede: uslove proizvodnje po ovim kriterijumima, standarde (koji treba da sadrže i odgovarajuće mjere za pripremu i poboljšanje prirodne okoline i biološke raznolikosti a koji utiču i na deklarisanje proizvoda), uslove inspeksijske procedure i o dokumentaciji. Ovi kriterijumi su obavezni za lica koja se bave organskom hranom, koja je predmet inspeksijskog nadzora. Tijelo za izdavanje certifikata za organske proizvode dužno je da ustanovi odgovarajući program mjera koje će da budu preduzete ako su u inspeksijskoj proceduri registrovane neregularnosti.

Minimum zahtjeva koje moraju da ispune tijela za izdavanje certifikata naveden je u posebnom pravilniku.

Tijela iz drugih zemalja, za izdavanje certifikata

Član 67.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu će da odobri da određena tijela za izdavanje certifikata, iz drugih zemalja, koja to žele, obavljaju stručnu certifikacionu praksu na teritoriji Republike Srpske, ukoliko zadovoljavaju uslove iz člana 66. ovog zakona, utvrđene za Republiku Srpsku, ukoliko su na zvaničnoj listi ovlašćenika za certifikacije zemlje-uvoznika i ukoliko ih inokupac predmetne robe prihvata, odnosno preporučuje za ovu funkciju.

Posebno - tijela za izdavanje certifikata moraju da dokumentuju da ispunjavaju uslove iz stava 1. ovog člana, kao i da dokumentuju:

- a. da mogu da preuzmu obaveze navedene u članu 66., 67. i 68.,
- b. da im je dobro poznata odgovarajuća zakonska regulativa Republike Srpske/Bosne i Hercegovine.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu može da uslovi izdavanje ovog odobrenja, tijelima iz drugih zemalja, sledećim:

- a. da to tijelo prihvata i podržava superviziju nadležnog tijela Ministarstva nadležnog za poljoprivredu o aktivnostima koje tijelo za izdavanje certifikat ostvaruje u Republici Srpskoj/Bosni i Hercegovini;
- b. da to tijelo (iz drugih zemalja, za izdavanje certifikata) dostavlja Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu, na kraju kalendarske godine, detaljni izvještaj o svojim aktivnostima;
- v. da to tijelo podatke i informacije dobijene tokom svojim inspeksijskih uvida koristi samo za potrebe inspekcije, što podrazumjeva i čuvanje podataka u skladu sa propisima Republike Srpske o čuvanju podataka, uz posebnu brigu o povjerljivosti podataka i čuvanju poslovne tajne;
- g. da se za sve izmjene u djelatnostima u Republici Srpskoj, koje podliježu dobijanju odobrenja Srpske, prvo obrate sa zahtjevom Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu RS;
- d. da svoju poslovnu aktivnost u Republici Srpskoj pokriju potrebnim osiguranjem od rizika, koje obezbjeđuje poslovnu sigurnost partnera, ili da stvori dovoljan vlastiti finansijski fond.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu, može da povuče izdato odobrenje u slučaju prestanka ispunjavanja uslova iz ovog člana zakona.

Po konkretnom ugovoru domaćeg djelatnika i inokupca, o izvozu proizvoda organske poljoprivrede iz Republike Srpske/Bosne i Hercegovine, tijelo za izdavanje certifikata po predmetnom ugovoru dužno je da domaćeg izvršioca djelatnosti detaljno-pismeno upozna sa uslovima koje treba da ispunjava u obavljanju djelatnosti i njegovi organski proizvodi, po konkretnom ugovoru sa inokupcem. Ti uslovi ovog tijela, najčešće uobličeni kao posebni standardi tog vršioca djelatnosti za organsku proizvodnju, za koju to tijelo vrši inspekciju i izdaje certifikat o uslovnosti proizvoda, obavezujući su za domaćeg djelatnika-izvoznika.

Jedinstvene obaveze tijela za izdavanje certifikata

Član 68.

Tijelo za certifikaciju će da izvrši cjelovit nadzor poslovanja lica registrovanih za obavljanje organskom hranom, za čije proizvode ovo certifikaciono tijelo treba da izda zakonom utvrđen certifikat, najmanje jedanput godišnje, bez prethodne najave vršenja inspeksijskog uvida, ili najmanje dva puta godišnje u slučaju postepenog prelaska na organsku proizvodnju. Uzorci mogu da budu uzeti na analizu radi utvrđivanja tragova bilo koje od agrohemičarija koja nije dozvoljena na osnovama ovog zakona. Uzorci moraju da budu uzeti ako postoji bilo kakva sumnja da su takve agrohemičarije bile korišćene.

Ako, u skladu sa člom 7.,8. ili 9. ovog zakona metode organske poljoprivrede nisu bile korišćene na cjelokupnom gazdinstvu, tijelo za izdavanje certifikata treba da poduzme pojedinačne odgovarajuće inspeksijske mjere, za utvrđivanje rezidua nedozvoljenih agrohemičarija, obzirom na tokove pojedinih roba. Ministarstvo nadležno za poljoprivredu RS može da utvrdi minimalne zahtjeve za takve inspeksijske mjere.

Izvještaj za svaku pojedinačnu inspekciju ili kontrolu biće sačinjen i potpisan i ovjeren zajednički od strane ovlašćenika tijela za certifikaciju i lica koje se bavi organskom djelatnošću.

Tijela za izdavanje certifikata treba da dobiju od lica koji se bavi organskom djelatnošću, koje je predmet inspekcije, ažurnu listu podataka, koja sadrži:

- a. ime (naziv) i adresa ovog lica;
- b. vrstu aktivnosti i proizvode koje organski proizvodi;
- v. sve parcele i datume kada su nedozvoljene agrohemičarije poslednji put korišćene na tim parcelama.

Na osnovu pojedinačnih inspekcija i konačnog nalaza za proizvod koji je predmet procedure certifikacije - tijelo za izdavanje certifikata izdaće licu koje se bavi organskom djelatnošću, koje je predmet inspekcije, certifikat koji potvrđuje/ne potvrđuje da je proizvod iz organske poljoprivrede.

Tijela za izdavanje certifikata poslaće Ministarstvu poljoprivrede RS, do 31.januara svake godine, listu lica koja se bave organskom poljoprivredom, koja su bila predmet njihove inspekcije do 31.decembra prethodne godine i koncizan godišnji izvještaj o izvršenim inspeksijskim aktivnostima, kao i listu novih djelatnika za tekuću godinu.

Tijela za izdavanje certifikata će da registruju sve mjere kršenja predmetnog zakona od strane vršilaca organske djelatnosti, za koje se mogu preduzeti administrativne mjere.

Posebno označavanje proizvoda iz organske poljoprivrede

Član 69.

Proizvodi koji su dobili certifikat iz člana 68. ovog zakona označavaju se oznakom: **Bio © Srpska PROIZVOD IZ ORGANSKE POLJOPRIVREDE.**

Oznaku u vidu naljepnice izdaje, na zahtjev proizvođača, nadležni organ Republike.

Oznaka iz stava 2. ovog člana izdaje se samo za proizvode i njihove količine za koje je izdat certifikat za tu godinu.

Oblik i sadržaj naljepnice iz stava 2. ovog člana i proizvodne deklaracije propisuje Ministarstvo.

Sadržaj zahtjeva iz člana 69.

Član 70.

Proizvođač podnosi Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu zahtjev za dobijanje oznake iz člana 69. ovog zakona, koji sadrži sledeće podatke:

- 1) ime (naziv) proizvođača;
- 2) registarski broj proizvođača;
- 3) naziv i količinu proizvoda za koji se podnosi zahtjev;
- 4) vrstu i način pakovanja za proizvod, odnosno broj upakovanih jedinica pakovanja;
- 5) broj certifikat dobijenog od tijela za izdavanje certifikata (iz člana 66. i 67. zakona) i naziv i logo ovog tijela koje je izdalo certifikat.

Deklarisanje i propagandni materijali za Bio © Srpska hranu

Član 71.

Proizvodi iz organske poljoprivrede, koji imaju certifikat tijela za izdavanje certifikata, mogu da, osim posebne oznake tijela za izdavanje certifikata, iz člana 69., i na proizvodnoj deklaraciji i pratećim dokumentima, kao i na propagandnim materijalima, nositi oznaku: **Bio © Srpska PROIZVOD IZ ORGANSKE POLJOPRIVREDE.**

Proizvodna deklaracija, prateća dokumenta i propagandni materijali ne smiju da sadrže tekst kojim se upućuje da je proizvod iz stava 1. ovog člana vrhunskog kvaliteta, niti da sadrži druge dopunske naznake, osim naznaka utvrđenih ovim zakonom.

Na deklaraciji proizvoda iz organske poljoprivrede moraju da budu naznačeni: naziv, odnosno ime, proizvođača; naziv proizvoda; godina proizvodnje i rok trajanja proizvoda; sirovine i repromaterijale ugrađene u proizvod; broj i datum certifikata za proizvod organske poljoprivrede; naziv izdavaoca certifikata; uz druge podatke predviđene propisima Republike o deklarisanju proizvoda u robnom prometu. Ukoliko tijelo za izdavanje certifikata ima posebne zahtjeve za pakovanje i deklarisanje pojedinih proizvoda (zbog specifičnosti pojedinih roba, ili specifičnih zahtjeva određenih tržišta prodaje proizvoda), organsko gazdinstvo-proizvođač je dužno da udovolji ovim zahtjevima.

Deklarisanje proizvoda iz organske poljoprivrede Srpske, koji se izvoze

Član 72.

Proizvođači, distributeri i prerađivači proizvoda iz poljoprivrede Srpske, proizvoda koji se izvoze, mogu da koriste deklaraciju (registrovanu trgovačku marku ili logo i sadržaj proizvodne deklaracije) za organske proizvode Republike Srpske (iz člana 69. i 71. ovog zakona), i/ili deklaraciju organizacije (tijela) za izdavanje sertifikata iz drugih zemalja (iz člana 67. ovog zakona).

Svi uslovi deklarisanja iz stava 1. ovog člana regulišu se posebnim ugovorom zainteresovanih strana - domaćeg proizvođača i tijela za izdavanje sertifikata.

XIII NADZOR NAD IZVRŠENJEM ZAKONA

Član 73.

Ministarstvo nadležno za poljoprivredu, preko republičkih inspektora, vrši upravni nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donesenih za izvršavanje ovog zakona.

Republički inspektor iz stava 1. ovog člana mora imati visoku stručnu spremu – poljoprivredni fakultet.

Član 74.

U vršenju nadzora nad sprovođenjem ovog zakona republički inspektor je ovlašćen da:

- 1) vrši kontrolu ispunjenosti uslova za zasnivanje organske poljoprivrede;
- 2) vrši kontrolu uključivanja zemljišne parcele u organsku poljoprivredu;
- 3) vrši kontrolu uključivanja stočarske proizvodnje u organsku poljoprivredu;
- 4) vrši kontrolu načina sakupljanja šumskih plodova i lekovitog bilja;
- 5) vrši kontrolu metoda primene organske biljne proizvodnje i organske stočarske proizvodnje;
- 6) vrši kontrolu tehnoloških postupaka u preradi proizvoda iz organske poljoprivrede;
- 7) vrši kontrolu skladištenja, pakovanja i prevoza proizvoda iz organske poljoprivrede;
- 8) vrši kontrolu ispunjenosti uslova za uključivanje proizvođača u organsku poljoprivredu;
- 9) vrši kontrolu ispunjenosti uslova ovlašćenih organizacija iz člana 18. ovog zakona;
- 10) vrši kontrolu da li je proizvod dobijen metodama organske proizvodnje;
- 11) vrši kontrolu korišćenja oznake iz člana 21. ovog zakona;
- 12) vrši pregled poslovnih knjiga i isprava proizvođača u vezi sa sprovođenjem ovog zakona.

Član 75.

U vršenju nadzora nad sprovođenjem ovog zakona, republički inspektor je ovlašćen da:

- 1) zabrani stavljanje u promet ili izvoz proizvoda sa oznakom Bio Srpska - hrane ako utvrdi da taj proizvod ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom;
- 2) zabrani proizvođaču proizvodnju proizvoda iz organske poljoprivrede, ako utvrdi da taj proizvod ne ispunjava uslove propisane ovim zakonom, do otklanjanja nedostataka;
- 3) podnosi krivične prijave, prijave za privredne prestupe i zahteve za pokretanje prekršajnog postupka zbog povrede odredaba ovog zakona;
- 4) naredi preduzimanje drugih mera na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona.

Mjere iz stava 1. ovog člana određuju se rješenjem republičkog inspektora.

Rješenje republičkog inspektora je konačno u upravnom postupku.

XIV KAZNE NE ODREDBE

Član 76.

Novčanom kaznom u iznosu od 3.000 do 15.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice (proizvođač):

- 1) ako svoje proizvode označava oznakom Bio © Srpska PROIZVOD IZ ORGANSKE POLJOPRIVREDE, a navedeni proizvodi nisu dobili sertifikat iz člana 69. ovog zakona;
- 2) ako na etiketama, pratećim dokumentima i propagandnom materijalu za svoje proizvode stavlja oznaku Bio © Srpska PROIZVOD IZ ORGANSKE POLJOPRIVREDE, ili koristi skraćenice: bio, eko itd., a navedeni proizvodi nemaju sertifikat iz člana 71. ovog zakona;
- 3) ako na etikete i propagandni materijal štampa tekst kojim se sugeriše da je proizvod vrhunskog kvaliteta, a proizvod ne posjeduje sertifikat iz člana 69. ovog zakona;
- 4) ako na jedinmici pakovanja neprehranbenog proizvoda nije navedeno ime (naziv) i broj koda tijela koje je izdalo sertifikat za organski proizvod (član 53);
- 5) ako prehrambeni proizvod ne nosi naznaku tijela koje je izdalo sertifikat za organski proizvod (član 54.);
- 6) ako deklarisanje organskog proizvoda nije izvršeno u skladu sa odredbama člana 53., 54, 55. i 56.

Član 77.

Novčanom kaznom u iznosu od 2.000 do 12.000 KM kazniće se za prekršaj pravno lice:

- 1) ako je proizvod iz uvoza deklariralo kao organski suprotno odredbama člana 58.;
- 2) ako je izvršilo uvoz organskog proizvoda iz zemlje koja nije na listi zemalja iz člana 59. ovog zakona.
- 3) ako obavlja poslove iz člana 60. ovog zakona a te aktivnosti nije registrovalo u Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu;
- 4) ako za obavljanje poslova iz člana 60. nije podnijelo svoju izjavu o prihvaćenim obavezama prema inspekcijskom sistemu utvrđenom zakonom;
- 5) ako je kao ovlašteno lice/odgovorni nosilac inspekcijskog sistema za organsku proizvodnju hrane obavljao ove poslove suprotno odredbama člana 61.;
- 6) ako proizvođač organski proizvedene hrane ne ispunjava uslove utvrđene članom 62. ovog zakona;
- 7) ako kao pripremalac robe i robe iz uvoza ne ispunjava utvrđene članove 63. ovog zakona;
- 8) ako kao vršilac djelatnosti u domaćem robnom prometu ne ispunjava uslove utvrđene članom 64. ovog zakona;
- 9) ako je izdalo sertifikat za organski proizvod a ne posjeduje ovlaštenje Ministarstva nadležnog za poljoprivredu (član 66. ovog zakona);
- 10) ako kao certifikaciono tijelo iz drugih zemalja obavlja certifikacionu praksu a djelatnost nije registrovalo u Ministarstvu nadležnom za poljoprivredu (član 67.);
- 11) ako kao certifikaciono tijelo iz člana 66. i 67. ovog zakona ne ispunjava jedinstvene obaveze tijela za izdavanje sertifikata (član 68. ovog zakona).

XV PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Donošenje podzakonskih akata

Član 78.

Propisi koji se donose za izvršavanje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Stupanje zakona na snagu

Član 79.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Broj: 01- 692 /04

Datum: 30. jula 2004. godine

**PREDSJEDNIK
NARODNE SKUPŠTINE**

Dušan Stojičić